

**MIGRAȚIA CETĂȚENILOR REPUBLICII MOLDOVA
ÎN SCOP DE MUNCĂ -
RISCURILE ASOCIATE TRAFICULUI DE FIINȚE
UMANE ȘI MUNCII FORȚATE**

Concluzii și observații post-campanie națională de informare

2019

Sumar

CONTEXTUL SOCIAL AL CAMPANIEI	2
PROFILUL DEMOGRAFIC AL LUCRĂTORILOR MIGRANȚI MOLDOVENI	3
NEVOILE ȘI AȘTEPTĂRILE LUCRĂTORILOR MIGRANȚI	4
PIAȚA OFERTELOR DE MUNCĂ PESTE HOTARE ȘI CONDIȚIILE INTERMEDIARILOR.....	5
LUCRĂTORI MIGRANȚI ÎN SITUAȚII VULNERABILE ȘI SPECIFICUL CAZURILOR SOS	7
CONCLUZII	9

Contextul social al campaniei

Prezentul raport a fost elaborat ca urmare a unei [campanii de informare de nivel național](#) cu scopul promovării migrației sigure a cetățenilor Republicii Moldova și prevenirii traficului de ființe umane, implementată de Centrul Internațional La Strada în perioada 2 martie – 31 mai 2019. O atenție deosebită s-a acordat **analizei informațiilor despre exploatarea prin muncă a cetățenilor moldoveni peste hotare și muncii forțate**.

Considerăm că datele cantitative și calitative acumulate de Linia Fierbinte pentru migrație sigură și anti-trafic 0 800 77777 (LFA) pe durata campaniei sunt relevante pentru o mai bună înțelegere a fenomenului migrației în scop de muncă a cetățenilor țării noastre, riscurilor pe care și le asumă aceștia, problemelor cu care se confruntă și care-i „alungă” de-acasă și, nu în ultimul rând, răspunsului statului la acest fenomen complex. Menționăm că acest raport succint este un exercițiu complementar campaniei de informare, un efort pe care nu am putut să nu-l facem având în vedere două aspecte importante.

În primul rând, în Republica Moldova nu există un studiu sau o cercetare de nivel național actualizată, care să dimensioneze fenomenul traficului de ființe umane, din care am putea afla formele sale specifice și felul în care se răsfrânge asupra cetățenilor țării noastre; cum îi afectează, dacă ar trebui și cum anume ar trebui adaptate mecanismele de stat de prevenire și combatere a traficului de ființe umane. Or, este cert faptul că acest fenomen nu putea să sufere metamorfoze la nivel mondial și să rămână neschimbat, ca acum 15-20 ani, doar în Republica Moldova.

În al doilea rând, trebuie să recunoaștem că rezultatele campaniei cu genericul „Înainte să accepți o ofertă de muncă peste hotare, informează-te!” au depășit așteptările pe care le aveam înainte de demararea acesteia. Din apelurile pe care le aveam zilnic la Linia Fierbinte, intuim că cetățenii RM duc lipsă de informație calitativă despre procedurile legale de migrare în scop de muncă. Însă, la doar câteva săptămâni de la lansarea campaniei am realizat că nivelul de dezinformare a moldovenilor este și mai acut decât am presupus. Mecanismele de stat - supravegherea activității agenților intermediari de angajare în câmpul muncii peste hotare, în mod special - par a fi disfuncționale. La fel, sunt insuficiente sau disfuncționale eforturile statului de facilitare a accesului cetățeanului nostru la piețele muncii peste hotare, în condiții echitabile și sigure, ca parte a unei politici migraționiste bine gândite, de la care să beneficieze atât cetățeanul, cât și statul.

În această ordine de idei, vedem acest raport ca barometru-test al unor tendințe îngrijorătoare care se conturează astăzi la nivel social și care necesită a fi studiate mult mai amplu, pentru a preveni și combate nu doar traficul de ființe umane, dar și alte fenomene cu caracter social și economic, deosebit de alarmante pentru Republica Moldova.

Profilul demografic al lucrătorilor migranți moldoveni

Pe durata campaniei (3 luni), Serviciul Telefonice Linia Fierbinte pentru migrație sigură și anti-trafic 0 800 77777 a înregistrat, în total, **5402 de apeluri** privind migrația sigură a cetățenilor. În interesul acestui raport, în analiza ce urmează, vom face uz de următoarele date):

- **Apeluri de prevenire - 5048** (apeluri de la potențiali migranți despre plecarea la muncă peste hotare, cu sau fără ofertă; solicitări de informații despre plecarea peste hotare în alt scop decât munca).

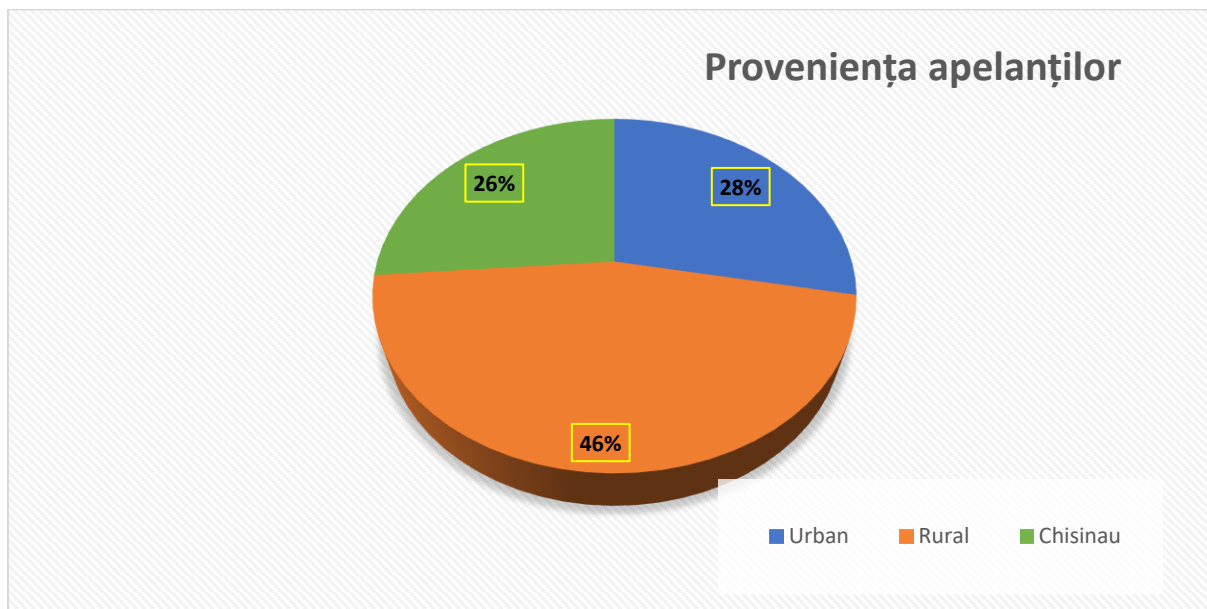
- **Apeluri privind statutul migrantului peste hotare** (o situație dificilă în legătură cu pierderea actelor de identitate, încălcarea regimului de ședere, legalizarea diplomelor de studii etc.) – **14**

- **Apeluri privind promisiunile false** făcute înainte de angajare – **18**

- **Apeluri SOS** (exploatarea lucrătorului migrant, prezumate cazuri de trafic, dispariția persoanelor presupuse a fi exploatare) – **17**, care se referă la 5 cazuri SOS.

- **Solicitări de informare, colaborare, ș.a.** – **305** apeluri.

Dacă până nu demult tendința de a emigra în scop de muncă era specifică zonelor rurale, astăzi interesul pentru un job peste hotarele țării în rândurile locuitorilor din Chișinău este în creștere constantă. După cum se vede în diagrama de mai jos, 54% dintre apelanții LFA provin din orașe, iar dintre aceștia – 26% sunt din Chișinău. Faptul că mai bine de jumătate din această categorie de apelanți nu sunt mulțumiți de posibilitățile de angajare oferite de cea mai dezvoltată zonă economică a acestei țări reconfirmă starea generală agravantă a tendințelor demografice la nivel național.

Și mai grav este faptul că vorbim despre un exod masiv al forței de muncă în rândurile populației active (27-41 de ani), aceasta reprezentând peste 54%: 15% dintre apelanți au între 27 – 30 ani; 16 %, între 31 și 35 de ani; 23% - între 36 și 41 de ani. Aproape fiecare al treilea

apelant (32%) are peste 41 ani, tinerilor între 18 și 26 de ani revenindu-le o cotă de 14 % din apelurile la LFA.

Nevoile și așteptările lucrătorilor migranți

Cele mai solicitate, la categoria apelurilor privind migrația sigură, sunt consilierile generale privind plecarea la muncă peste hotare și consilierile specifice de angajare în câmpul muncii peste hotare, atunci când au identificat o ofertă concretă. Acestea sunt urmate de consilierile referitoare la statutul migrantului peste hotare (apeluri parvenite de la cetățenii Republicii Moldova care au emigrat și se confruntă cu diverse dificultăți peste hotarele țării), consilierile privind plecarea peste hotare în alt scop decât munca (turism, informare despre posibilitățile de a face studii peste hotare ș.a.)

Moldovenii caută și găsesc ofertele de muncă pe internet (84%). Doar că, dacă până acum jumătate de an, majoritatea absolută a apelurilor de prevenire era despre solicitări de informații despre un anumit loc de muncă peste hotare (o ofertă concretă), acum ei pur și simplu „caută ceva de lucru”. În fond, concetățenii noștri sunt în situația în care nu mai cer o ofertă anume de muncă, nu se interesează despre condițiile de lucru și salarizare sau, și mai puțin, de asigurări sociale și alte garanții de care ar trebui să se ocupe agentul intermediar în mod obligatoriu. Nouă din zece apelanți ai LFA sunt gata să accepte o ofertă de angajare de la o agenție intermediară despre care nu știu prea multe detalii. De obicei, comunică cu reprezentanții acesteia prin telefon sau Viber, iar mai multe detalii le sunt oferite doar dacă vin direct în oficiu, pentru că acolo „cu siguranță se găsește ceva și pentru el/ea”.

Totodată, este foarte răspândită convingerea că, odată ce oferta de muncă vine din partea unei companii sau agentii, aceasta ar fi a priori una legală. Concetățenii noștri sună la LFA ca să întrebe direct dacă oferta pe care i-a propus-o compania X sau Y este legală sau nu, mulți dintre ei sunând abia după ce au semnat deja un contract de mediere și au făcut plățile prealabile. Ne sună să întrebe „dacă totul va fi bine”. Vorbim despre zeci de situații în care, chiar dacă le sunt descrise momentele-cheie care indică asupra activității ilegale a firmei, ei insistă pe plecare „cerșind” de la consilieri asigurarea că totul va fi bine. **Aceste comportamente demonstrează disperarea oamenilor, confirmă decizia lor fermă de a pleca din țară, cu toate că sunt pe deplin conștienți de faptul că se supun riscurilor.**

Dacă mă duc cu compania asta, totul va fi bine?

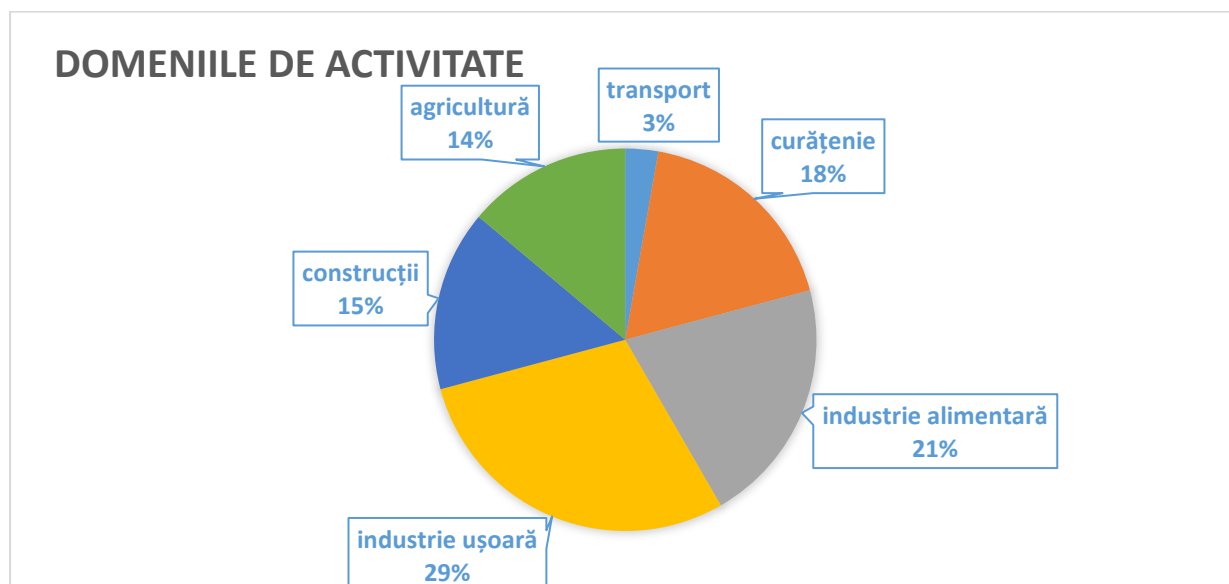
În Republica Moldova nu există o resursă, platformă informațională pe care fiecare cetățean să o poată accesa liber informațiile actualizate la zi despre companiile din țara noastră care oferă servicii de angajare în câmpul muncii peste hotare. **Apelanții LFA se plâng de mai bine de un an de zile pe faptul că este practic imposibil să acceseze site-ul oficial al Camerei de Licențiere, cu lista completă a companiilor intermediare care activează legal, cu specificarea tipurilor de licență pe care le dețin, domeniul și țara în care au dreptul să angajeze cetățenii noștri la muncă și alte detalii importante.**

În topul celor mai populare întrebări ale apelanților LFA și, totodată, cele mai populare articole de pe platforma migratiesigura.md sunt următoarele:

- ✚ lista concretă a agențiilor intermediare din RM care activează legal
- ✚ oferte concrete de muncă
- ✚ oferte de emigrare în Canada, SUA și Australia
- ✚ procedura de scoatere a interdicțiilor de a intra într-o țară
- ✚ procedura de obținere a actelor pentru o țară străină (viză, permis de ședere etc.)
- ✚ termenul de ședere legală pe teritoriul unei țări străine în baza pașaportului moldovenesc.

Piața ofertelor de muncă peste hotare și condițiile intermediarilor

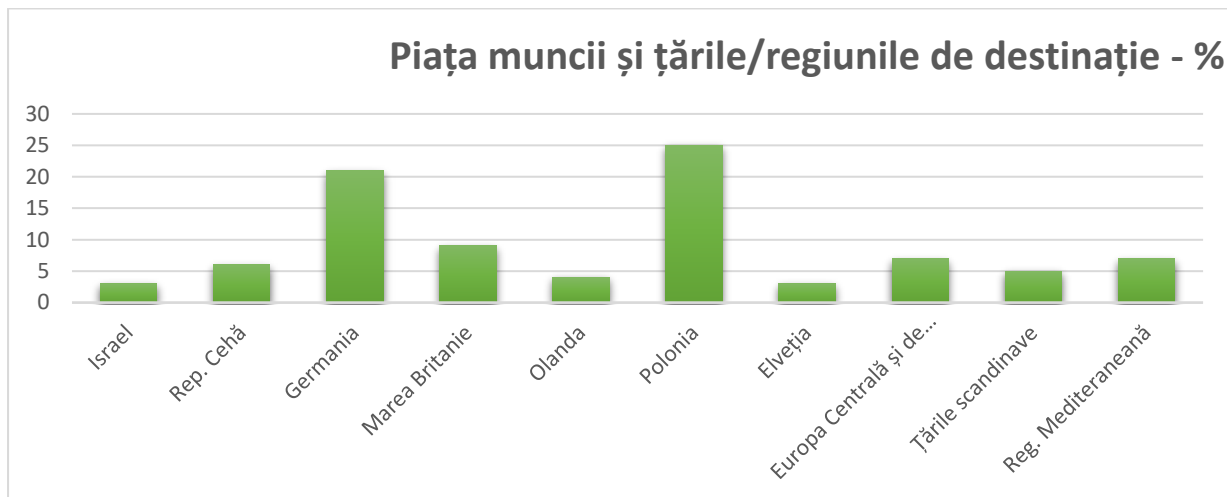
Iată care sunt domeniile de activitate în care agențiile intermediare de la noi propun oferte de muncă peste hotare:

Datele calitative acumulate de consilierii LFA în perioada campaniei, dar nu numai, conturează tendințe foarte îngrijorătoare legate de activitatea companiilor intermediare care propun oferte de muncă peste hotarele țării și anume:

- 66 % dintre apelanți nu cunosc (nu li s-a spus) despre necesitatea unei vize de muncă;
- 22% au primit oferte ca deținători de dublă cetățenie (MD-RO) tocmai pentru a evita nevoia de obținere a vizei de lucru;
- 26% au spus că agenția îi asigură că nu este nevoie de viză de muncă dacă perioada de muncă nu depășește 3 luni (lucru cu „viză de turist”);
- 60% au raportat că li sa promis că contractul va fi semnat la destinație;
- sunt obligați prin contractul de mediere să plătească despăgubiri (în valoare de zeci de mii de lei) în cazul în care renunță la ofertă;

- li se cere să ia decizia cât mai urgent și să plece în scurt timp, ca să nu piardă oferta;
- sunt obligați să plece cu transportul și condițiile agenției;
- 8% au primit oferta de muncă de la persoane fizice, atât cunoscute, cât și necunoscute cu care s-au întâlnit pe viu pentru a transmite bani și acte.

„Veniți la oficiu și vom găsi ceva și pentru dumneavoastră”

Fiecare al cincilea apelant al LFA declară că i s-a solicitat pașaportul românesc pentru a fi angajat, întrucât pentru angajarea în câmpul muncii a cetățenilor români în spațiul țărilor UE nu este nevoie de viză de muncă, ceea ce este adevărat. La fel de adevărat însă este și faptul că **nicio companie intermediară de pe teritoriul Republicii Moldova nu poate deține licență de activitate pentru angajarea cetățenilor străini (români) peste hotare**, decât dacă este o filială a unei companii din România.

Variatatea tertipurilor la care recurg unele companii intermediare depășește uneori limitele imaginației și bunului simț. În perioada 15 martie – 19 aprilie a fost înregistrat un număr mare de apeluri de informare cu referire la ofertele de angajare în Marea Britanie. Toți au descris aceeași procedură de angajare în agricultură pentru cetățeni Republicii Moldova: urmează să obțină viză de muncă, încheierea contractului cu angajatorul se face pe teritoriul Marii Britanii, dar apelanții au fost asigurați de companie că nu este cazul să-și facă griji, întrucât este vorba despre un proiect în care „autoritățile din Marea Britanie oferă 1200 de vize de muncă pentru cetățenii Republicii Moldova”.

În marea majoritate a situațiilor beneficiarii au raportat că, odată ajunși în oficiile companiei intermediare (și nu este vorba de una singură), angajații acesteia evită să le ofere prea multe detalii despre locul și condițiile de muncă pe care le propun. Pe de altă parte, în grabă și fără a avea timp să studieze toate detaliile, semnează contracte de mediere cu compania. Adesea nici nu primesc oferta propriu-zisă de muncă, ci doar informații cu privire la o presupusă ofertă, contractul de mediere presupunând mai mult responsabilitățile pe care și le asumă față de intermediari, datorită faptului că le vor fi reținute ulterior din salariu, fără a fi specificată

suma exactă și pentru ce tipuri de servicii sau bunuri anume își asumă aceste datorii. **Iar dacă pun prea multe întrebări, riscă să piardă oferta de muncă, în general.**

Una dintre „surprizele” campaniei au fost solicitările de parteneriate și colaborări de lungă durată, pe care le-am primit de la companiile intermediare. Acestea, ezitând să ne ofere mai multe detalii despre sine (nici măcar numele companiei), au solicitat de la consilierii LFA suport informațional despre procedura de angajare a cetățenilor RM peste hotare, facilitarea procedurilor de încheiere a contactelor cu diverse ambasadele în vederea perfectării actelor necesare pentru munca moldovenilor peste hotare (preponderent Cehia), etc.

„La noi totul e bine. Noi avem licență, activăm legal. Dar am vrea ceva instruiri, seminare, ca să fim și mai buni”

Aceste apeluri reconfirmă faptul că **sunt încă multe circumstanțe sociale și economice, care favorizează activitatea semi-legală a companiilor intermediare**, exploatând la maxim cererea în creștere a persoanelor interesate de muncă peste hotare.

Lucrători migranți în situații vulnerabile și specificul cazurilor SOS

Moldovenii ajunși în situații vulnerabile peste hotare, plecați după un job temporar printr-o companie intermediară, raportează un șir de probleme specifice, care pot fi descrise, în câteva cuvinte, ca fiind promisiuni false, la limită cu exploatarea prin muncă a cetățenilor noștri. Au ieșit din țară cu pașapoarte biometrice (63%), dar și cu acte de identitate românești (37%). Indiferent încotro pleacă, indiferent de actele de identitate, vârstă, sex, origine socială sau alte particularități, lucrătorii migranți moldoveni se confruntă cu aceleași probleme:

- Sunt plătiți parțial;
- Din salariul promis, sunt reținute plăți neoficiale (pentru instrumente de muncă, cazare, transport etc) despre care nu au fost informați anterior, așa încât suma primită la mână este una destul de mică;
 - Genul de muncă pe care trebuie să-l facă în țara străină este diferit de cel promis sau agreat acasă. De exemplu, li se spune că vor lucra „la depozit”, fără însă a preciza ce tip de depozit (obișnuit sau frigorific); ce munci anume vor face (vor căra greutatea, vor ambala sau vor aranja produse pe rafturi); cu ce tip de produse vor lucra etc., etc.
 - Sunt nevoiți să muncească în condiții diferite, altele decât cele promise de compania intermediară acasă. Aceasta, în condițiile în care promisiunile au fost făcute doar verbal. Ei nu dispun de niciun act juridic ca să confirme acele promisiuni. Unii dintre ei au doar oferta de muncă, fără ștampilă și fără semnătură.
 - La sosire în țara de destinație, nu au fost angajați sau nu au fost întâlniți de nimeni. Beneficiarii se aflau într-o țară străină fără să cunoască limba, fără a ști unde pot cere ajutor (72% dintre victimele escrocheriilor sunt bărbați și, respectiv, 28% - femei).

După dezamăgirile prin care trec ajunși peste hotare, migranții înșelați, odată reveniți acasă, de cele mai dese ori ezită să raporteze aceste situații organelor competente. Spre exemplu,

50% dintre moldovenii care au avut de suferit în urma unor oferte false de muncă au sunat la LFA abia după ce au văzut spotul TV. Mai rău este însă că fiecare al cincilea dintre cei care au sunat să raporteze false promisiuni de angajare sau exploatare prin muncă au fost referiți la serviciul LFA de instituții precum ANOFM sau poliție. **Reprezentanții poliției fie descurajează depunerea plângerilor de acest fel, motivând prin lipsa probelor, fie nu știu cum să procedeze în astfel de situații. Însăși soluționarea acestor dosare durează foarte mult, adesea ani de zile și oamenii pur și simplu renunță. Necesitatea de bază a oamenilor este să primească salariul pentru care au muncit.**

Însuși profilul cazurilor SOS s-a schimbat foarte mult. Trebuie să recunoaștem că, în aceste momente, nu putem contura, din păcate, un tablou foarte clar al fenomenului traficului de ființe umane în scop de exploatare prin muncă. În schimb, putem vorbi despre modificarea în esență a fenomenului. Condițiile în care operează astăzi jucătorii-cheie de pe piața companiilor intermediare din Moldova, pe de o parte, și metodele de exploatare și manipulare la care recurg angajatorii străini, împing **fenomenul traficului de ființe umane la limita dintre exploatare prin muncă și muncă forțată.**

Iar dacă mai luăm în calcul și acțiunile defectuoase ale statului în sensul asigurării unor politici sociale bine coordonate, situația lucrătorului migrant moldovean devine și mai confuză. Pe de o parte, autoritățile nu facilitează în măsură suficientă accesul cetățeanului la o piață alternativă de muncă, în condiții sigure și echitabile, ca parte a unor acorduri guvernamentale bilaterale. Iar pe de alta, acele acorduri pe care statul spune că le-a semnat fie nu se operaționalizează de facto, fie nu se comunică suficient despre ele (de exemplu, acordul bilateral despre angajarea în câmpul muncii a cetățenilor moldoveni în Bulgaria).

Concluzii

- Traficul de ființe umane și exploatarea prin muncă a lucrătorului migrant afectează în egală măsură toate categoriile de cetățeni adulți ai Republicii Moldova.
- Traficul de ființe umane în scop de exploatare prin muncă a suferit modificări esențiale și este la hotar cu munca forțată a migrantului, ca parte a fluxurilor migraționiste mixte. Se conturează indicatori difuzi ai „**noului trafic de ființe umane**”, caracterizat prin conexiunea foarte strânsă dintre trafic de ființe umane, exploatare prin muncă, muncă forțată, înșelătorie și escrocherie.
- Cetățenii sunt în căutare de joburi de scurtă durată, cu o mai mare mobilitate, optând pentru munci pe termen scurt care presupun riscuri medii de securitate financiară și socială asociate traficului de ființe umane. Aceste riscuri sunt asumate deseori conștient în lipsa unor alternative sigure.
- Accesul cetățenilor RM la serviciile publice relevante (Camera de Licențiere, Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă, Agenția de Servicii Publice, Centrul de apel al MAEIE etc.) este limitat și deficitar și nu satisface nevoile de informare reale ale cetățenilor.
- Răspunsul organelor de drept responsabile de combaterea TFU și exploatării prin muncă a cetățenilor este lent, iar pe alocuri lipsește cu desăvârșire. Acțiunile autorităților nu corespund așteptărilor cetățenilor de recuperare a plăților salariale pentru munca depusă și prejudiciilor cauzate de agențiile intermediare.